

ประเด็น ยุทธศาสตร์ ฉบับที่ A32	23 มิ.ย. 68	วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น ยุทธศาสตร์ กัมพูชา	“ปัจจัยกระตุ้น” กระแสชาตินิยมที่รุนแรง เพื่อประโยชน์ทางการเมืองของผู้นำกัมพูชา	
ประเด็นสำคัญ	- เกิดอะไรขึ้นกันแน่ที่ชายแดนไทย-กัมพูชา - เหตุใดกัมพูชาต้องการไปศาลโลก - จุดประสงค์ที่แท้จริงของสองพ่อลูกตระกูลฮุนคืออะไร	

ผู้เชี่ยวชาญด้านกัมพูชาให้ความเห็นว่ายังมี "สิ่งที่ไม่รู้" อีกหลายประการ ซึ่งล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเข้าใจสถานการณ์ความตึงเครียดบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา และข้อมูลที่ยังไม่ปรากฏเหล่านี้กำลังเป็นปัจจัยกระตุ้นกระแสชาตินิยมที่รุนแรง ซึ่งบางฝ่ายอาจนำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการเมืองในระยะสั้น

1. เกิดอะไรขึ้นกันแน่ที่ชายแดนไทย-กัมพูชา

สาเหตุที่แท้จริงของเหตุเพลิงไหม้ศาลาตรีมุข

ศาลาตรีมุขซึ่งตั้งอยู่ในจุดบรรจบกันของสามประเทศ คือ ไทย ลาว กัมพูชา เป็นพื้นที่จุดหนึ่งที่ถูกพูดถึงถึงความขัดแย้งชายแดนไทย-กัมพูชาเรลลากล่าสุด ย้อนไปในวันที่ 1 มิ.ย. 2568 ทางกองกำลังสุรนารีได้รับรายงานจากทหารกัมพูชาว่าได้มีเหตุไฟไหม้บ้านเรือนประชาชนของกัมพูชา และเกิดการลุกลามไปยังศาลาตรีมุข จนทำให้ศาลาถูกไฟไหม้เสียหายหมด ตามข้อมูลที่ พล.ต.วินัย สุวารี โฆษกกองทัพบก ชี้แจงเมื่อวันที่ 5 มิ.ย. ทว่าเมื่อเกิดความตึงเครียดบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา หลังเหตุยิงปะทะเมื่อวันที่ 28 พ.ค. ที่ผ่านมา เหตุเพลิงไหม้ศาลาตรีมุขก็ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นอีกครั้ง เนื่องจากศาลาดังกล่าวตั้งอยู่ในพื้นที่สามเหลี่ยมมรกตซึ่งอยู่ใกล้กับพื้นที่ช่องบก อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สื่อไทยหลายสำนักบอกร่วมกันว่าเป็นจุดที่เกิดเหตุปะทะ

ในโพสต์เฟซบุ๊กของ ผศ.อักรพงษ์ คำคุณ วันนี้ (5 มิ.ย.) กล่าวว่าตนเองได้ข้อมูลมาจากคนในพื้นที่ว่าสาเหตุการเผาศาลาตรีมุขมาจากการทะเลาะวิวาท ไม่ได้เกี่ยวข้องกับประเด็นพิพาทดินแดนหรือประเด็นชาตินิยมโดยตรง เขาเห็นว่าสิ่งที่ปรากฏในหน้าสื่อมวลชนและสังคมออนไลน์นั้นยังไม่มีมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ จึง "ควรต้องตั้งคำถามอย่างจริงจังเอาใจกับผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ว่า เกิดอะไรขึ้นกันแน่"

อาจารย์จาก ม.ธรรมศาสตร์ยังบอกด้วยว่า การปะทะกันระหว่างหน่วยทหารในช่วงเช้ามีตของวันที่ 28 พ.ค. ซึ่งพบว่ามีทหารของกัมพูชาเสียชีวิตนั้น เหตุใดยังไม่มีการตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง แต่กลับอ้างเพียงรายงานข่าวเท่านั้น เนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมันผิดปรกติวิสัยในการลาดตระเวนของทหารทั้งสองฝ่ายที่เคยปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันด้วยดีเสมอมา "ข้อนี้น่าสงสัยยิ่ง เพราะโดยสามัญสำนึกแล้ว เหตุปะทะกันไม่ควรเกิดขึ้นในเวลาดังกล่าว เรื่องนี้ยังไม่มีรายละเอียดแม้แต่ตำแหน่งที่แท้จริงของจุดเกิดเหตุ บ้างกล่าวว่าเกิดขึ้นที่ช่องบก บ้าง

กล่าวว่าเกิดขึ้นที่เนิน 500 และบ้างกล่าวว่าเกิดที่เนิน 745 ซึ่งสถานที่ทั้งหมด ไม่ใช่จุดเดียวกัน เพราะต่างตั้งอยู่ห่างกันพอสมควร" ผศ.อัครพงษ์ ระบุผ่านโพสต์ของเขา

ผศ.อัครพงษ์ ยังตั้งคำถามด้วยว่า แม้กระทั่งรายงานข่าวที่บอกว่าทางฝั่งกัมพูชาชุดสนามเพลาะ (trench raid) ก็ยังไม่เห็นภาพถ่ายที่ยืนยันได้เลยว่าแนวคูสนามเพลาะ "ที่ว่ากันว่ายาวกว่า 650 เมตร" อยู่จุดใดในภาพถ่ายทางอากาศ ยังมี "สิ่งที่ยังไม่รู้" อีกมาก และเรียกร้องให้ "กองทัพทำข้อมูลให้กระจ่างโดยตรงไปตรงมา" เพื่อลดทอนความสับสน ซึ่งจะช่วยบรรเทาบรรยากาศความตึงเครียดที่เกิดขึ้นได้ สำหรับประเด็นนี้ นายภูมิธรรม เวชยชัย รมว.กลาโหมและรองนายกฯ ฝ่ายความมั่นคง ซึ่งลงพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา บริเวณช่องบก จ.อุบลราชธานี เมื่อวานนี้ ยืนยันวันนี้ว่าทางฝั่งกัมพูชาได้มีการล้ำเข้ามาในเขตที่เป็นโนแมนส์แลนด์ (No Man's Land) จริง แต่ไม่ได้มีการแสดงหลักฐานเพิ่มเติมแต่อย่างใด และบอกว่าทางไทยต้องการให้กัมพูชาถอยกลับออกไป เพราะกำลังละเมิดข้อตกลง JBC ระหว่างกัน

ทั้งนี้ เหตุปะทะที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 28 พ.ค. ที่ผ่านมา ฝ่ายไทยบอกว่ากัมพูชาเป็นผู้เปิดฉากยิง ขณะที่ทางกัมพูชาบอกว่าไทยต่างหากที่เป็นฝ่ายยิงก่อน ผศ.ดร.ธิติ เห็นว่าการปะทะที่เกิดขึ้นไม่ใช่สิ่งที่ถูกวางแผนมาล่วงหน้า แต่บริบทและบรรยากาศของชายแดนในช่วงไม่กี่เดือนที่ผ่านมาซึ่งพบการกระทบกระทั่งประปราย อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการปะทะขึ้นได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม รศ.ดร.ดุยภาค ปรีชารัชช อาจารย์ประจำสาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์ เห็นต่างออกไป โดยบอกว่าสิ่งที่กัมพูชาดำเนินการอยู่นั้น ไม่ใช่แค่เหตุปะทะตามแนวชายแดนทั่วไป แต่เป็นการวางแผนไว้ล่วงหน้า และเป็นการเสริมสร้างยุทธศาสตร์กดดันไทยในหลายมิติเพื่อให้รัฐกัมพูชาได้อำนาเขตเพิ่ม "กัมพูชาใช้เครื่องมือสารพัดชนิด ทั้งการทูต กฎหมายและปฏิบัติการทางวัฒนธรรมเพื่อรุกคืบผนวกดินแดนไทยหรือเปิดแนวรบหลายช่องทาง เพื่อให้รัฐกัมพูชาได้อำนาเขตเพิ่ม นับเป็นเป้าหมายสูงสุดของรัฐบาลฮุน เซน – ฮุน มาเนต" เขาระบุผ่านโพสต์ทางเฟซบุ๊ก

2. เหตุใดกัมพูชาต้องการไปศาลโลก

ปัจจุบัน รัฐบาลกัมพูชา นำโดย นายฮุน มาเนต บุตรชายของสมเด็จอัครมหาเสนาบดี เดโช ฮุน เซน หรือ สมเด็จฮุน เซน อดีตนายกรัฐมนตรีกัมพูชา และประธานวุฒิสภาคนปัจจุบัน หากดูความเคลื่อนไหวของผู้นำกัมพูชาทั้งสองรุ่น เห็นได้ว่าในช่วงแรกที่เกิดเหตุปะทะขึ้น ปฏิกริยาแรกของนายฮุน มาเนต ซึ่งยังติดประชุมอยู่ที่ญี่ปุ่น คือการออกมายืนยันว่ากัมพูชาไม่มีเจตนารุกรานประเทศใด และต้องการให้ปัญหาชายแดนได้รับการ

แก้ไขโดยอาศัยเหตุผลทางเทคนิคและกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ขอสงวนสิทธิที่จะใช้ทุกวิถีทางเพื่อปกป้องบูรณภาพแห่งดินแดนของตน ในวันปะทะยังไม่มีกรหียกเรื่องศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) หรือ ศาลโลก ขึ้นมาเลย จนกระทั่งวันที่ 1 มิ.ย. ซึ่งเป็นวันที่นายฮุน มาเนต ออกมาบอกว่าได้ให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนระหว่างกัมพูชา-ไทย (JBC) ว่าให้มีการจัดประชุมร่วมคณะกรรมการเจปซีกับฝ่ายไทยทันที เพื่อดำเนินการสำรวจ กำหนดแนวเขต และติดตั้งเครื่องหมายพรมแดนระหว่างสองประเทศ พร้อมกับรวบรวมเอากรณี

พิพาทในพื้นที่ปราสาทตาเมือนธม (Ta Moan Thom), ตาเมือนโด้ด (Ta Moan Toch), ปราสาทตาควาย (Ta Kro Bei temples) และพื้นที่สามเหลี่ยมมรกต (Mombai area) ที่จะนำขึ้นสู่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ บรรจุในวาระการประชุมของเจปซีดังกล่าวด้วย

จากนั้นในวันที่ 2 มิ.ย. มีการประชุมร่วมกันระหว่างสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาของกัมพูชา และที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้นำกรณีพิพาทดังกล่าวขึ้นสู่ศาลโลก แต่วาระเรื่องการยื่นศาลโลกให้ตัดสินกรณีพิพาทพื้นที่เขตแดนถูกนำเข้ามาบรรจุในภายหลัง จึงเห็นว่าการตอบโต้ของฝั่งกัมพูชาไม่ใช่เกมที่ถูกเตรียมไว้

วันที่ 4 มิ.ย. รัฐบาลกัมพูชาออกแถลงการณ์ว่าจะนำพื้นที่สามเหลี่ยมมรกต, ปราสาทตาเมือนธม, ปราสาทตาเมือนโด้ด และ ปราสาทตาควาย เข้าสู่การพิจารณาของศาลโลก ควบคู่ไปกับการประชุม JBC ที่กรุงพนมเปญ แต่กัมพูชาจะไม่นำ 4 พื้นที่นี้เข้าหารือในการประชุมดังกล่าว และหวังว่าไทยจะร่วมมือผ่านกลไกศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ไทยไม่ได้ให้การยอมรับอำนาจศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีใหม่ นับตั้งแต่ปี 2503

กรณีปราสาทเขาพระวิหาร ไทยแพ้บนเวทีระหว่างประเทศเพราะไม่ได้ศึกษาหลักฐานให้รอบด้าน และ "เชื่อมั่นในความคิดของเรามากเกินไปจนไม่สามารถ 'ตั้งรับ' ได้" ดังนั้นไทยต้องพิจารณาให้ดีกว่ากัมพูชาจะใช้หลักฐานอะไรบ้างในการอ้างสิทธิในพื้นที่ดังกล่าว และควรตรวจสอบกับกรมแผนที่ทหาร รวมถึงกรมสนธิสัญญาและกฎหมายว่าเป็นดังที่ฝ่ายกัมพูชาอ้างจริงหรือไม่

3. จุดประสงค์ที่แท้จริงของสองพ่อลูกตระกูลฮุนคืออะไร

ในความเห็นของ รศ.ดร.ดุลยภาค ผู้เชี่ยวชาญด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มองว่าสองพ่อลูกตระกูลฮุนมุ่งหวังให้รัฐบาลพนมเปญมีอำนาจรัฐเพิ่มขึ้น และการเอาชนะไทยไม่ว่าด้วยวิธีการใด จะช่วยให้พวกเขาได้เปรียบทางการเมือง "การได้ดินแดนเพิ่มและการเอาชนะไทยไม่ว่าจะด้วยวิธีการใด จะทำให้พรรคประชาชนกัมพูชามีคะแนนนิยมพุ่งสูงขึ้นและก็ทำให้อำนาจรัฐกัมพูชาเติบโตใหญ่สายปึก" อาจารย์จาก ม.ธรรมศาสตร์วิเคราะห์ว่าสมเด็จฮุน เซน เป็นคนที่ "มักพรูไว้หาผลสมบิตพลั่วเสมอ" เพื่อ

ตอบสนองต่อความจริงที่แปรผันตามสถานการณ์ มากกว่ายึดติดกับคำมั่นสัญญาหรือหลักการข้อตกลงใด ๆ "โดยในหัวที่ผ่านมาและล่าสุดนี้ ฮุน เซน ใช้ถ้อยคำที่ยั่วยุกดดันคนไทยอย่างหนักหน่วงหลายแง่มุม สิ่งเหล่านี้ ไม่ใช่พฤติกรรมของนักสร้างสันติภาพ แต่เป็นพฤติกรรมของนักฉวยโอกาสที่ไม่เห็นคุณค่าของสันติภาพในภูมิภาคอย่างแท้จริง" หลังการระบาดใหญ่ของโควิด-19 เศรษฐกิจของกัมพูชาเติบโตมากขึ้นเรื่อย ๆ อย่างมีเสถียรภาพ หากดูจากตัวเลขจีดีพี (GDP) ที่เติบโตขึ้นทุกปี การท่องเที่ยวที่ฟื้นตัวกลับมาดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงภาคการส่งออกที่ไปได้ดี โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่ยังคงขยายตัวอยู่ แม้จะมีสะดุดลงบ้างจากนโยบายภาษีของทรัมป์ ขณะเดียวกัน เศรษฐกิจของกัมพูชายังเผชิญความท้าทายจากเม็ดเงินลงทุนและเงินกู้จากจีนที่ลดน้อยลง รวมถึงหนี้สินภาคครัวเรือนที่ค่อนข้างสูง แต่เขามองว่าสิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น ทำให้ผู้คนในกัมพูชายังรู้สึกว่าการเติบโตของเศรษฐกิจยังไปได้อยู่

เมื่อพิจารณาการเมืองภายในของกัมพูชา เขาเห็นว่าแม้ในคณะรัฐมนตรีของนายฮุน มาเนต จะเป็นคนหน้าใหม่เสียส่วนใหญ่ แต่ก็มาจากกลุ่ม-ก๊วน-บ้านใหญ่ในตระกูลการเมืองหน้าเดิม ๆ ที่คนรุ่นพ่อถอยหลังให้คนรุ่นลูกขึ้นมาบริหารแทน ส่งผลให้สมดุลอำนาจทางการเมืองของตระกูลฮุนยังไม่มีสัญญาณสั่นคลอน "ตระกูลฮุนยังคงบริหารกลุ่มก๊วนต่าง ๆ ได้อย่างสมดุล หรือที่เขาเรียกกันว่ากินแบ่ง ไม่กินรวบ" ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างตระกูลฮุนกับกองทัพก็ยังไม่มีความขัดแย้งในขณะนี้ เนื่องจากผู้นำระดับสูงในกองทัพก็เป็นคนที่สมเด็จฮุน เซน ไว้วางใจและเลือกสรรมาแล้ว ก่อนเปิดทางให้นายฮุน มาเนต ขึ้นมาเป็นผู้นำทางการเมืองเต็มตัว

รัฐบาลไทยกำลังเผชิญกับการถูกพิสูจนฝีมือ

เขตแดนไทย-กัมพูชา เป็นมรดกจากอาณานิคมจริง ซึ่งเกี่ยวข้องกับสนธิสัญญาระหว่างฝรั่งเศสกับสยามเมื่อร้อยกว่าปีที่แล้ว และปัญหาที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนหนึ่งมาจากความไม่ถูกต้องหรือความคลาดเคลื่อนของแผนที่ในสมัยนั้น ซึ่งมีศักยภาพที่จะก่อให้เกิดปัญหาในภายหลังได้ หากบอกว่ามรดกชิ้นนี้เป็น "ระเบิดเวลา" เหตุใดมักเกิดความตึงเครียดกับเขตแดนด้านนี้บ่อยครั้ง ทั้งที่ชายแดนด้านอื่นของไทยก็เป็นมรดกอาณานิคมไม่ต่างกัน และบางส่วนสามารถปักปันเสร็จเรียบร้อยแล้ว

"คำถามคือ 'อะไร' ทำให้ระเบิดทำงานหรือไม่ทำงาน" ยอมรับว่าความตึงเครียดระหว่างไทย-กัมพูชา ทำให้เกิดกระแสชาตินิยมเพิ่มขึ้นในทั้งสองฝั่ง และถูกฉวยใช้เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองในระยะสั้น และนั่นเป็นโจทย์หนึ่งที่แต่ละฝ่ายต้องจัดการไม่ให้เกิดการลุกลามบานปลายต่อไป ขณะเดียวกัน ก็เห็นว่ารัฐบาลไทยกำลังถูกพิสูจนฝีมือในทุกจุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "การพิสูจนว่าเป็นรัฐบาลจริง ๆ ไหม" บางครั้งเหมือนเราไม่มีรัฐบาลที่คอยมาสื่อสารให้เราฟังว่ามันเกิดอะไรขึ้น เราจะทำอย่างไรต่อไป แบบที่มันเป็นทางการ ทำให้เห็นความเป็นมืออาชีพในการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น หากเทียบกับอีกฝั่งหนึ่งเราจะเห็นความเป็นมืออาชีพกว่ามาก ทั้งในเรื่องของรูปแบบและเนื้อหาแถลงการณ์ของที่ประชุมสองสภาที่ดี ในนามส่วนตัวของนายกรัฐมนตรีที่ดี หรือในนามของรัฐบาลที่ดี

บทบาทนำของแม่ทัพภาคที่ 2 ถูกเห็นมากกว่ารัฐบาล ซึ่งทำให้รู้สึกที่รัฐบาลไม่ได้นำพาทิศทางพหุพหุทั้งหมดที่มีอยู่ออกมาสื่อสารกับประชาชน คู่กรณี รวมถึงประชาคมโลก ได้อย่างทันท่วงที และสิ่งที่ทำไปแล้วก็มีความ "ขาด ๆ เกิน ๆ" จนอดสงสัยไม่ได้ว่าเกิดอะไรขึ้นภายในคณะทำงานของรัฐบาล ทั้งนี้ รัฐบาลไทยออกแถลงการณ์อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 4 มิ.ย. 2568 เน้นย้ำถึงความสำคัญในการปกป้องอธิปไตยและบูรณภาพของดินแดนไทย โดยยึดหลักการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีและกฎหมายระหว่างประเทศ โดยบอกว่า รัฐบาลทั้งสองฝ่ายได้หารือกันและตกลงที่จะใช้กลไกทวิภาคี เช่น JBC ในการแก้ไขปัญหา ขณะที่ นายภูมิธรรม เวชยชัย รองนายกรัฐมนตรี และรมว.กลาโหม ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนที่ทำเนียบรัฐบาลในวันนี้ (5 มิ.ย.) ขอให้ทุกฝ่ายรอข้อสรุปจากการประชุม JBC ที่จะถึงนี้ ซึ่งหากการเจรจาไกล่เกลี่ย JBC ไม่สำเร็จ การปิดด่านจะเป็นมาตรการต่อไปของไทย การเดินทางครั้งนี้เกิดขึ้นหลังจากทางกัมพูชาออกแถลงการณ์ว่าได้ตัดสินใจนำ 4 พื้นที่ข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลโลกแล้ว

พ.อ.สุเทพ ยั่งยืน
อจ.อ.ก.สมย.วทบ.

อ้างอิง

1. <https://www.bbc.com/thai/articles/cn4qp0l5091o>
2. <https://www.thansettakij.com/world/629470>